

PASSEIG DEL CEMENTIRI

Els inicis

Cèdula personal, l'equivalent de l'actual carnet d'identitat, de l'any 1913, on apareix l'adreça P. Cementerio, 101.

Quan l'any 1773 el bisbe Josep Climent va decidir construir el primer cementiri de la ciutat de Barcelona fora muralles, es va trobar amb un problema important: l'accés. El cementiri era lluny de la ciutat i en uns terrenys erms de Sant Martí de Provençals, prop de la platja de Llevant. El nou recinte funerari era a més d'un quilòmetre de la ciutat, a una mitja hora de distància a peu a través d'un espai tan poc habitat que encara molts anys després, el 1826, el municipi va haver de prendre mesures per allunyar-ne els llops.

Tot i que el cementiri fundat pel bisbe Climent va ser pràcticament destruït pel l'exèrcit napoleònic durant la guerra del Francès (1808-1814), el Suprem Consell de Castella va disposar el 29 d'octubre de 1818 que es tornés a construir, i el 15 d'abril de 1819 el bisbe Pau de Sitjar en va beneir les obres, encara inacabades.

Perquè els carruatges que havien de portar els difunts i els seus acompanyants poguessin anar i venir d'aquell fossar general, calia la construcció d'una via còmoda que l'unís amb la ciutat. Així, el capità general Francisco Javier Castaños va disposar la construcció d'un passeig que, començant al Portal del Mar, acabés al peu d'aquella nova necròpolis. El passeig del Cementiri es va començar a construir l'any 1818, i el primer nom oficial que va rebre va ser passeig de Don Carles.

Una urbanització plena de dificultats

Nombroses dificultats obligaren a suspendre les obres, que no es van reprendre fins a l'any 1836, i encara per donar feina a obrers aturats a conseqüència de la Primera Guerra Carlina. Les despeses de les obres foren pagades amb els ingressos que rendien els permisos per aixecar un segon pis a les cases de la Barceloneta.

A partir d'aleshores, el passeig va començar a tenir dues seccions urbanitzades: l'una, del Portal de Mar al fort de Don Carlos, i l'altra, des d'aquest punt fins al Cementiri. En el primer tram es col·locaren quatre

fileres d'arbres formant un passeig, el tram central era per als vianants i els laterals per als carruatges. En el segon tram tan sols es plantaren dues fileres d'arbres.

La reina Isabel II

Els anys 1844 i 1845, aquest passeig va adquirir una certa rellevància, ja que la reina Isabel II, per prescripció dels seus metges, va decidir prendre banys de mar, i a aquest efecte es va designar la platja de Barcelona, en el lloc més proper al fort de Don Carlos. Per facilitar l'accés a la platja va ser necessari obrir una via de comunicació entre el nou passeig i el mar. La presència de la família reial —la reina va venir acompanyada de la seva mare Maria Cristina i la seva germana, la infanta Maria Lluïsa Ferranda— va fer que l'indret estigués força animat durant aquelles dues temporades estiuenques.

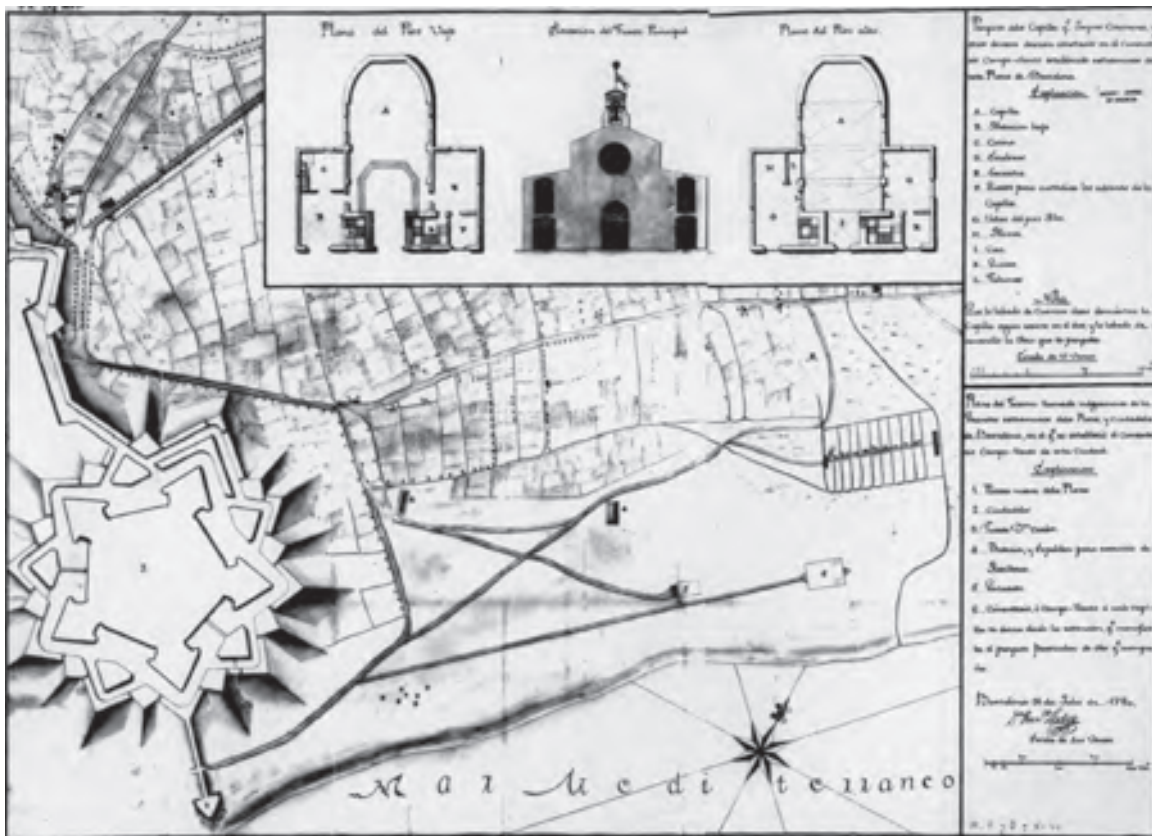
Canvis a finals del segle XIX

La disposició inicial del passeig la trobem notablement alterada el 1876, ja que Cornet i Mas en la seva guia de Barcelona ens diu que comença a l'estació de França, i es divideix en tres «carrers». Fa constar que continua tenint les quatre fileres d'arbres i ens indica que es tracta de plàtans. En una revista de l'època, el passeig és catalogat com «un mal anomenat passeig», que en temps de pluja es converteix en «un immens fangar» i que a l'estiu té «una insuportable polseguera que sufoca els transeünts». Respecte als plàtans, el diari L'Arch de Sant Martí del 25 de maig de 1884 dóna notícia de l'aspecte malaltís que presenten, diu que la majoria es veuen esgrogueïts, i morts o pansits els nous brots, i apunta com a causa possible «l'aigua calenta que tot el dia els rega».

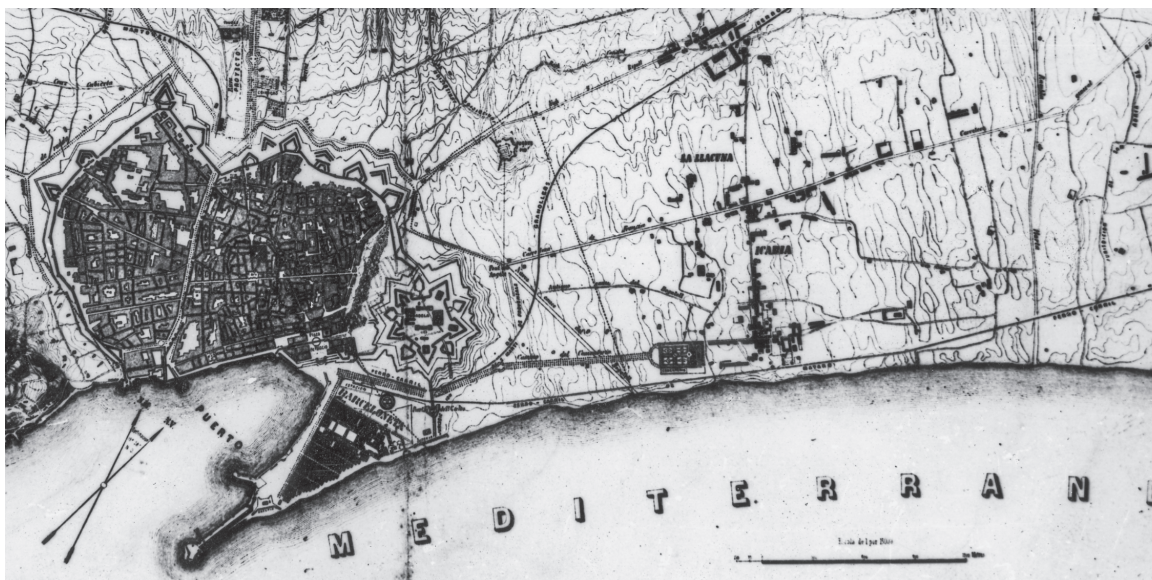
El passeig del Cementiri es consolida

Malgrat totes les deficiències, el passeig del Cementiri va anar adquirint una gran importància a causa del trànsit que generava la seva privilegiada situació entre el port i el barri del Poblenou, fins a quedar curull de cases, magatzems i fàbriques a banda i banda. La majoria d'aquestes fàbriques estaven relacionades amb l'alimentació i la producció de vi i d'aiguardents. Era tant el trànsit que el passeig era anomenat popularment com «la carretera». Gairebé cent anys després de la creació del primer recinte funerari fora muralles, l'any 1874 es va instaurar la primera línia de transport públic per facilitar l'accés al cementiri. Era un tramvia que anava del Pla de Palau al carrer del Taulat seguint tot el passeig del Cementiri; eren tramvies de tracció de sang o, popularment, tramvies de cavalls.

JORDI FOSSAS

Plànol que mostra la porta de Carles III, els prats d'indianes i l'emplaçament del primer cementiri fora muralles impulsat pel bisbe Climent, amb el camí d'accés al cementiri.

Plànol on es pot veure ja la necròpolis del bisbe Sitjar i la incipient urbanització del passeig del Cementiri.

Plànol de Sant Martí de Provençals de l'any 1882, on es pot apreciar que la ciutadella ja ha estat enderrocada i el passeig del Cementiri està plenament consolidat.